

tésére nem volt kedvem vállalkozni. Nem csekély munkával megszerzett külföldi tudományos presztízset valami pajtáskodó kritikával kockára tenni nem akartam, de viszont arra sem szívesen vállalkoztam volna, hogy erről a könyvről egy külföldi folyóiratban kendőzetlenül megírjam az igazságot, már csak azért sem, mert legtekintélyesebb tudományos intézetünk nevét viselte címlapján. Ezért hozzáintézett levelemben, melyben küldeményét megköszöntem, valami kifogással éltem kérését illetőleg. Ezenkívül egyes dolgokra nézve néhány kritikai megjegyzést is tettem, végül pedig udvariasságból — legalább így látom Sch. közleményéből — néhány elismerő szót sem sajnáltam tőle. Ezeket talán legyen szabad néhány szóval kommentálnom is. Hogy ravaszsággal az adatok hiánya csak részben pótolható, azt magamat illetőleg pl. láttam a *Patafalva* név esetében (v. ö. N. és Ny. VI. 103); a hiba azonban itt is és más esetekben is az volt, hogy Schwartz semmit sem tudott kezdeni új névadataival, mert hisz az én téves etimológiáimat átvette, amint erre ismertetésemben hivatkoztam is. — Ami impozáns adattömegét illeti, biz én csak a későbbi vizsgálatnál jöttem rá nem csekély bosszúságomra, hogy adatközlései megbízhatatlanok. — Ami pedig azt a bókomat illeti, hogy Sch. etimológiái legnagyobb részben teljesen helytállóak, ezt a kijelentésemet az utolsó betűig ma is fenntartom. T. i. a legtöbb név ilyen: St. Martin, Heiligenkreutz, Königsdorf, Petersdorf, Jakobshof stb. Már pedig ilyen neveknek az etimológiáit Schwartz Elemér csak nagyon ritka esetben hibázta el.

Moór Elemér.

KÉRDÉSEK.

72. kérdés. Felkérjük tisztelt olvasóinkat, hogy gyűjtsék össze a népnyelvi növény- és állatneveket. A leírásban fontos a nevek kiejtésének megjelölése és főképen az illető állatok és növények pontos meghatározása. Segítségükkel nagy szolgálatot tennének a néprajzi tudománynak.

73. kérdés. Mi a katicabogár neve az egyes helységeekben s a

gyermekek milyen verset mondanak neki?

74. kérdés. Van egy piros-fekete színű bogár, amely seregestül sütkérezik a napon (Pyrrhocoris apterus), mi ennek a neve?

75. kérdés. Hol ismerik a Petőfinél előforduló szamárkényér növénynevet s melyik növény ez? B. Ö.

FELELETEK.

Feleletek a 46. kérdésre.

A *tülök* szó dudán kívül még lőportartót is jelent. Növényeknél a fiatal levél és hajtás csücsát fedi, a levél kifejlődésekor lehull.

Jászfényszaru.

Winkler György.

A tehén vagy juh szarvából készült sőtartó a *tülök*.

Szentlőrincváta. *Turza Pál.*

Tülök a kaszafenő- és sőtartó, azonkívül a ló patája felett lévő szőr.

Jászberény. *Moller Pál.*

Ha valaki valami szamárságot mond, azt mondják rá, hogy: Te *tülök-marha*.

Jászberény. *Halász Béla.*

Tülök a szarvból készült dudán kívül a tokmány, amiben az arató ember a fenet tartja.

Jászfényszaru. *Móczó Sándor.*

Tülök a fénkőtartó (= fenőkő-tartó).

Jászfényszaru. *Török János.*

Bicskanyél, só-, paprikatartó, lőportartó készül *tülök-ből*.

Kecskemét. *Garzó Béla.*

A fésűre nem azt mondják, hogy szaruból készül, hanem azt, hogy *tülök-ből*.

Szeged-Szentmihálytelek.

Almási Ferenc.

Tülök = az eke szarva. Eltört az ekém tülke (Csongrád). A levágott nád *kotuja*, tövön maradt része a *nádtülök* (Csongrád). Tülökből van a fésű; a bicska tülöknyelű; tülökből készítik a tokmányt, a kaszafenőkő tartóját. (Kiskunfélegyháza). Jelenti azt is, hogy 'ostoba, buta'. Ne beszélj annyit, te tülök! (Csongrád,

Kecskemét, szabadszállás). „Nagy: De tülök orrod van! (Alsóher-nád). *Tülkös* = makacs, csökönyös. Nagyon tülkös ez a gyerek (Dévaványa).

Kiskunfélegyháza.

Takács Béla.

A mezőre kijáró munkások *tülökben* tartják a sót, paprikát. *Sóstülök*-nek, vagy *paprikástülöknek* nevezik. Ivóedénynek is használják. A kondás és esordás hajnalban *tülökszóval* hívja össze a jószágot. Minden negyed-órában tülköl a ref. templom toronyőre is.

Derecske. *Fekete Béla.*

Gyerekeknek, ha durcás, ezen a vidéken azt mondják: Jaj, de vadtülök vagy!

Püspökladány.

Rejtégi Istvánné.

Tülök szó alatt Túrkevéen első sorban a szarvból készült kürtöt értik, *sóstülök* név alatt a szarvból készült sőtartót.

Használják a *tülök* szót a butaság jelzésére is. Különösen gyermeknek mondják: de tülök vagy! azaz, de buta vagy!

Túrkeve. *Minay Lajos.*

Feleletek a 47. kérdésre.

A *mirhó* kedves hazai szó Szentesen. Az a vízlefolyás két sor háznak a lábában, amely nagy esők után vagy ősszel-tavasszal él, nyáron meg száraz. De újabban már nyáron sem. Legtöbb házhoz be van vezetve az artézi kút, azt folyton folytatják, hogy a mirhó valamennyire megteljék. lehessen belőle méríteni, mert a csapot nem győzik kivárni. A házsor végén a mirhó az utcára

ér, ott árok a neve, de lehet, hogy újra átkerül a kocsúton a híd alatt a kertek alá és megint mirhó lesz. Több mirhó és árok vize abban a nagy főárookban hagyja el a várost, amely már folyóba megy. Szentesen két ilyen főárok van, a Kisvögy, meg a Nagyvögy.

Szentés. *Sebők János.*

A *mirhó* árkokban, gyepen előforduló növény, szaga is van.

Kiskunfélegyháza.

Toldy Jenő.

A *mirhó* a kertek végén elvezető nagyobb árok, mely az esővíz és az ártézi kutak vizét vezet le egy nagyobb érbe, mely a közeli folyóval van összeköttetésben.

Szentés. *Pálinkó László.*

Mirhó, 1. Dévaványán egy puszta elnevezése. A szó jelentése, „lapály, alacsonyan fekvő, veszélyes hely”, mert a Tisza régebben, szabályozás előtt a Mirhópusztát gyakran elöntötte. *Mirhós* ± mocsaras, süppedékes, vakondtúrásos terület.

2. Mocsaras víz tetején úszkáló békanyál (Csongrád).

Kiskunfélegyháza.

Takács Béla.

Mirhó: Kisújszállás és Déványa között az egykori Sárrét területein fekvő határrész. Az álmomás neve is Mirhó. Tréfás értelmezése: mir hó? (= miért hó? miért kell megállni?)

Miskolc.

Marjalaki Kiss Lajos.

A beltelkek farmesgyéjén lévő levezető árok a *mirhó*. Amelyek a nyílt utcán vezetnek, azok csatornák. A *mirhók* sohasem vezetnek az uccákon, hanem mindig a házak között és pedig elhagya-

tott, zárt helyen. Kerítések tövében stb. ritkán tisztítják. Felveri a gaz, a lapu, a sás. Rendesen az esővizek levezetésére szolgál. A mirhó mindig zárt.

Szentés. *Zsoldos Andor.*

A *Mirhó* szó mint tulajdonnév ismeretes Túrkevéen.

A Túrkevéhez tartozó Ecsegpuszta mellett van egy vasúti megállóhely (örház), a Kisújszállás-Gyoma közötti vasútvonalon, ennek a neve Mirhó. A név eredetének meséje a következő:

Régen, amikor még nem ismerték ezen a vidéken a vasutat, a mai örház helyén egy névtelen csárda volt, egy mezei út mellett. Ezen az úton egy alkalommal több szekér haladt egymásután. Az első szekér a csárda előtt megállt s kocsisa, hogy figyelmeztesse az utána jövő szekereket, hangosan elkiáltotta magát: Hó, megálljunk! A legutolsó szekér kocsisa erre torkaszakadtából azt kérdezte, hogy: Mir hó? Mir hó? (miért hó?). Mert ihatnám! — volt a lakonikus felelet. Ettől kezdve, akik a csárda mellett elmentek, mindig megkérdezték, hogy „mir hó?”

Igy lett a csárdából „Mirhó csárda”, majd később a csárda helyén épült vasúti örházból a „Mirhó” nevű feltételes megállóhely.

Túrkeve. *Minay Lajos.*

Feleletek a 49. kérdésre.

Csihész. A béresek között a legalantasabb foglalkozású egyén, többnyire kevésre használható személy, aki a többi béresek között gúny tárgya szokott csak lenni. Ha a jószág kimegy az istállóból, a csihész takarítja az is-

tállót, eleséget hord a jószágnak stb.

Kiskunhalas.

Nagy Szeder István.

A *csihés* szót az ijedős ember megjelölésére használják.

Kiskundorozsma *Előljárósága.*

A *csihés* régi szó abból az időből, mikor az emberek a pipát taplóval és kovával gyűjtötták.

Tápe *Előljárósága.*

Nincsen elég esze s reá mondják: *csihés.*

Algyó *Előljárósága.*

Csihés, csijés. 1. Dologkerülő, veszekedős suhanc, gyerek (Kiskunfélegyháza). 2. Tanyai béresgyerek, aki libákat, malacokat őriz (Szabadszállás, Kiskunfélegyháza). 3. „Nagy csihés ez a gyerek!” = rosszalkodó, haszontalan (Csongrád). 4. Kicsiny szalmakazal. „Hozz egy csihés szalmát, pörköljük meg a malacot!” (Dévaványa). 5. Bugris, buta paraszt. 6. Köhögős, krákogós, kehes. „De csihés ez az öreg ember!” (Csongrád).

Kiskunfélegyháza.

Takács Béla.

Bárádon a rendetlenkedő gyerekeknek szokták mondani: „nyughass mán te *csihés!*”

Derecskén nem ismerik ezt a kifejezést, hanem *csije* néven nevezik a megrakott szénás- vagy szalmás-szekeret. Azt, aki a szénát vagy szalmát szekérra rakja „*csijés*”- v. „*csijés*”-nek hívják.

Derecske. *Fekete Béla.*

Szatmárban mindennapos kifejezés ez, hogy *csihéssé* tesz. Jelen-tése: „holtra ijeszt, rettegővé tesz, eszméletvesztő módra megijeszt.”

Szombathely.

Kincs Elek.

Hódmezővásárhelyen, aki veszekedéssel felfordítja a házat, a veszekedésbe mindenkit belevon, az „*csihéssé*” teszi a házanépét. Aki hirtelen nagyon megijed, az „*csihéssé*” lesz.

Hódmezővásárhely.

Recher Róza.

Csihésnek olyan valakit neveznek, kiből mindenki gúnyt űz.

Jászfényszaru.

Winkler György.

Csihésnek az olyan embert nevezik, akin mindenki kifog, aki nem igazi eszű.

Jászberény.

Sápy János.

A *csihés* félkegyelműt jelent, akivel mindenki tréfát űz és kigúnyol.

Jászberény.

Kopácsi Béla.

Ha valaki valamitől annyira megijed, hogy az a szívére káros hatással van, azt mondják, hogy *csihés* lett.

Szentes.

Pálinkó László.

A *csihés* szó Jászberény határában használatos és gyenge, erőtlén gyerekre mondják.

Jászberény határa.

Hagyó György.

(Nekiszaladt valaki hátulról). „Úgy megijesztettél, majd *csihéssé* lettem bele”. „Annyira megverte a kanászát, hogy szinte *csihéssé* lett bele”.

Szentes.

Sebők János.

A beteg lovat *csihésnek* nevezik.

Jászberény.

Horváth Ferenc.

Beteg lóra mondják, hogy *csihés*.

Jászberény.

Bálint Károly.

Erken, ha valaki sokáig öltözködik, azt mondják neki: Ne *csihéskedj* olyan sokat.

Jászjákóhalma.

Papp József.

